

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΛΙΑΓΚΟΣ

Ένα τρίτο αλήθεια
και δύο τρίτα ψέματα

ΚΕΔΡΟΣ

Πρόλογος

Οι άνθρωποι είναι λύκοι και τρέφονται με σάρκες, γι' αυτό ποτέ δεν είχα φίλους. Ο ανύπαρκτος κοινωνικός μου κύκλος ήταν αποτέλεσμα φυσικής επιλογής. Ένας θρίαμβος του ενστίκτου αυτοσυντήρησης που χρόνια με προφύλασσε απ' τις κακοτοπιές της ανθρώπινης φύσης: πισώπλατα μαχαιρώματα, ερωτικά τρίγωνα, κληρονομικές διαφορές, λάγνες λιακάδες σε αθηναϊκές πλατείες με τραπεζάκια έξω, καφέδες και ανούσιες κουβέντες. Ακόμη και τον πιο καλοπροαίρετο συνομιλητή τον ένιωθα πάντοτε να με κρατάει σφιχτά απ' το χέρι, να με σέρνει με το ζόρι στην αρένα της αναμέτρησης. Ποιος θα εντυπωσιάσει ποιον; Ποιος θα έχει το πάνω χέρι; Ποιος θα φύγει με το κεφάλι κατεβασμένο και τους ώμους γερμένους απ' τη δυσβάσταχτη υπεροχή του αντιπάλου;

«Εσείς οι άντρες είστε ζώα ανταγωνιστικά!» μου είχε πει κάποτε η Λιλίκα με το συνηθισμένο αφοριστικό ύφος της – εκείνο το ύφος ακριβώς που έκανε όλες μου τις θεωρίες να πηγαίνουν περίπατο –, μα, μέχρι να τη γνωρίσω, φρόντιζα να μένω όσο πιο

μακριά μπορούσα απ' την αρένα. Ήξερα πάντα πως θα βρισκόταν κάποιος να ανοίξει την πόρτα του κλουβιού με τα λιοντάρια, γιατί όλοι έχουμε από ένα αντικλειδί κρεμασμένο στο μπρελόκ μας και αυτή τη λυσσαλέα μάχη που ακολουθεί κάποιιοι αφελείς τη λένε «ζωή». Όμως εμένα το ένστικτο της αυτοσυντήρησης με κράτησε ασφαλή. Ήταν πάντοτε ο διάλογος στο λιβάνι τους. Ένα ένστικτο αλάνθαστο – αδύναμο μονάχα μπροστά από ένα πιάτο καλομαγειρεμένο φαΐ, που ίσως σε δέκα είκοσι χρόνια από τώρα να το πλήρωνα ακριβά στο θάλαμο κάποιας καρδιολογικής κλινικής. Αν ζούσε ο Δαρβίνος, θα τον έκανα υπερήφανο. Θα διάλεγε εμένα μέσα από εκατό χιλιάδες. Θα στήγαμε έναν περιοδεύοντα θίασο. Θα ταξιδεύαμε από πόλη σε πόλη. Ο κόσμος θα έκανε ουρές στη βροχή για ένα εισιτήριο:

«Κυρίες και κύριοι, περάστε να δείτε ένα θέαμα μοναδικό!»

Ήμουν η εξέλιξη των ειδών.

«Μιχάλη, εσείς οι άντρες είστε ζώα ανταγωνιστικά!» έλεγε η Λιλίκα και έγερνε ανεπαίσθητα το κεφάλι προς τα πίσω. Χύνονταν γάργαρο νερό τα μαλλιά της. Δυνατά ρεύματα με παρέσερναν και τρομερές ρουφήχτρες κατάπιναν τον Δαρβίνο. Πώς ήρθανε τα πράγματα και παντρεύτηκα, ούτε εγώ πρόλαβα να το εξηγήσω. Πώς να εξηγήσεις τον ήλιο που ξεφυτρώνει την αυγή πίσω από τα βουνά;

Ακόμη και η ίδια μου η μάνα δυσκολευόταν να πιστέψει πως θα παντρευόμουν. Όταν της πήγα στο σπίτι τη Λιλίκα, σταυροκοπιόταν λες και είχε δει τον Αϊ-Γιώργη, που τον είχε ψωμοτύρι στο στόμα, επειδή Γιώργο λέγανε τον μακαρίτη τον πατέρα μου κι επειδή το δικό της ένστικτο αυτοσυντήρησης ήταν μπολιασμένο με βίους αγίων και απολυτίκια. Η έκπληξή της ήταν τόσο μεγάλη, που πέθανε δυο εβδομάδες μετά, την άνοιξη του 2006,

στα ογδόντα ένα της χρόνια. Δεν πρόλαβε το γάμο μας, ένα χρόνο αργότερα, πήγε όμως με το χαμόγελο. Νόμιζε πως με το πες πες είχε πετύχει να μαλακώσει την καρδιά μου. Ήταν βέβαια ένα χαμόγελο βεβιασμένο, όμοιο με εκείνο που φύτρωνε στο γέρικο στόμα της κάθε που της έψηνα τον καφέ σκέτο φαρμάκι – εντολή γιατρού –, κι εκείνη έκανε τάχα πως γλυκαίνεται. Έλεγε πως το χρέος της ως μάνας το έκανε και με το παραπάνω και επιτέλους βρήκα κι εγώ τον άνθρωπό μου. Το επαναλάμβανε σαν ξόρκι για να το χωνέψει καλά και η ίδια. Γιατί αν είχε να πει κάτι η κυρα-Ευτυχία στις γειτόνισσες για του λόγου μου ήταν πως ήμουν γεννημένος μισογύνης.

«Καλό και χρυσό το αγόρι μου, αλλά με τις γυναίκες τού γυρνάει το μάτι ανάποδα. Να 'ξερα μονάχα από ποιον πήρε!» Μια ζωή τη θυμάμαι να λέει πως ο πατέρας μου έτρεχε πίσω από τα θηλυκά και πως το είχε μάλιστα μαράζι που τον πήραν τα χρόνια και δεν πρόλαβε εκτός από μένα να κάνει και μια κόρη.

Ο γάμος μου με τη Λιλίκα ήταν μια μυστήρια ανατολή του ηλίου. Όχι από αυτές που βλέπεις το πρωί, χορτάτος απ' τον ύπνο, μα από εκείνες που σου επιβάλλονται ύστερα από μια μεγάλη, άγρυπνη νύχτα, όταν όλη η ομορφιά της πλάσης σε βρίσκει απροετοίμαστο. Τόσο που τελικά μονολογείς πως άξιζε τον κόπο όποια αγωνία δε σ' άφησε να ξαποστάσεις. Όχι πως δε φοβόμουν κιάλας. Έψελνε ο παπάς και τον κοίταζα απ' την κορυφή μέχρι τα νύχια σαν να μου χρωστούσε τη μάνα μου και τον πατέρα μου, που έφυγαν πριν προλάβουν να με δουν γαμπρό. Έλεγα από μέσα μου: Πώς έγινε και ξέπεσα εγώ στην αρένα της σύγκρισης και του εντυπωσιασμού; Πώς βρέθηκα σ' αυτό το πανηγύρι; Μα έριχνα κλεφτές ματιές στη Λιλίκα δίπλα μου, που έλαμπε σαν το χιόνι του Μάρτη, και η καρδιά μου έχανε χτύ-

πους. Δίπλα της δικαιωνόμουν για όλα τα ανήσυχα βράδια που πέρασα ξυπνητός στο κρεβάτι κι εκείνη μονάχη στην κάμαρή της. Έψελνε ο παπάς, μισοκλείναμε τα μάτια απ' το λιβάνι και την ευτυχία και τότε ξεχώριζα το φάντασμα της μάνας μου να περιδιαβαίνει στα στασίδια, να σκύβει ψιθυρίζοντας στα αυτιά των καλεσμένων, «πώς το φοβόμουν, δε λέγεται, που θα 'μενε ρέστο τ' αγόρι μου, τέτοιος μισογύνης... ποια θα στραβωνόταν;», και να μασουλάει τα κουφέτα – κρααατς –, κι ο θόρυβος κράταγε το ίσο στον παπά.

Γιατί αφήθηκα έτσι στη Λιλίκα; Άραγε, δεν είχε κι αυτή κρεμασμένο στο λαιμό της εκείνο το αντικλείδι που αφήνει τα πεινασμένα λιοντάρια να σουλατσάρουν έξω απ' το κλουβί τους; Άραγε, δεν ήμουν εγώ εκείνος που πάντοτε έλεγε πως πρώτες οι γυναίκες είναι αυτές που τρέχουν να ξεκλειδώσουν την πόρτα με τ' άγρια θηρία; Το πίστευα αυτό και δεν το πίστευα. Δεν είχα γνωρίσει πολλές γυναίκες πριν από τη Λιλίκα και το ένστικτό μου με έκανε επιφυλακτικό – ο κυνηγός σε άγνωστη γη είναι μαζί και θήραμα. Μα κάτι μέσα μου με παρότρυνε να την εμπιστευόμουν και να λέω πως είχα βρει τη μία και μοναδική, την αθώα σαν το χιόνι. Κάποια που θα μπορούσα να είμαι δίπλα της προβλέψιμος – «είσαι η μία και μοναδική! Είσαι αθώα σαν το χιόνι!» – και να μην ντρέπομαι καθόλου γι' αυτό.

Ντρεπόμουν μόνο που άργησα τόσο πολύ να τη γνωρίσω. Φαίνεται με το πες πες η κυρα-Ευτυχία με είχε πείσει για το ποιος ήμουν, μ' ακόμη και στα δικά μου αυτιά το «μισογύνης» ήταν το χαϊδευτικό του «μισάνθρωπου». Το «μισογύνης» ήταν το χέρι της μάνας που μου χαϊδεύε τα μαλλιά, κι έτσι δε χρειαζόταν να αντικρίζω το μέσα μου, που αποστρεφόταν τον κόσμο ολόκληρο. Μετά τη Λιλίκα έλεγα πως δε μισώ πια τους ανθρώπους, πως μισούσα εμένα στ' αλήθεια και την εξέλιξη των ειδών: με προίκισε με

σκέψη και βλέμμα διορατικό, κι έτσι μπορούσα να δω ξεκάθαρα πως όλοι είμαστε λύκοι και τρεφόμαστε με σάρκες.

Η Λιλίκα έλεγε πως το μίσος είναι πρώτα και πάνω από όλα φόβος. Με έκανε να δω τα πράγματα με άλλο μάτι. Όχι κοσμοϊστορικές αλλαγές – οι λύκοι θα είναι για πάντα λύκοι –, μα, στα τρία χρόνια που ήμασταν παντρεμένοι και είχα γλιτώσει απ' το ισοπεδωτικό χάδι της μάνας, άρχισα σιγά σιγά να αντιλαμβάνομαι την απαισιόδοξη φύση μου και τα πικρά συμπεράσματα που έβγαζα εξαιτίας της. Το μίσος μου λοιπόν ήταν πρώτα και πάνω από όλα φόβος και «τι είναι ο φόβος, Λιλίκα;» ρωτούσα και μου 'λεγε πως είναι μια θεατρική παράσταση που στήνεις στο μυαλό σου και τρέμεις πως, μόλις ξεμείνεις από λέξεις και τελειώσει ο ρόλος σου, το κοινό από κάτω θα μείνει ασάλευτο. Ούτε ένα χειροκρότημα. Ο κόσμος θα συνωσίζεται στην έξοδο και οι ταξιθέτριες θα βλαστημούν στα κρυφά για το τοιγκούνικο φιλοδώρημα.

Δεν ήθελα βέβαια να παραδεχθώ πως φοβάμαι, δεν το επέτρεπαν τα ένστικτά μου. Είχα δει μια φορά στην τηλεόραση – μεγάλωσα αντικριστά μαζί της, σαν τα αδέρφια που τσακώνονται – ένα ντοκιμαντέρ για σκύλους, κι ο αφηγητής έλεγε με μιλίχια φωνή πως, όταν τα ζώα αγέλης πληγώνονται, προσπαθούν να το κρατήσουν κρυφό. Χάσκουν ανοιχτές οι πληγές τους και οι σάρκες τους ξεοκισμένες, κι εκείνα κάνουν τάχα πως δεν πονούν για να μη φύγει η αγέλη μακριά τους. Όλα ξεκινούν από το φόβο, κάποτε μάλιστα τελειώνουν ακριβώς εκεί.

Πλάι στη Λιλίκα έβρισκα πάλι έναν έναν τους παιδικούς μου φόβους, μα έκανα τον σκληρό και τον αδιάφορο. Εκείνη διασκέδαζε με τα παράλογά μου, γελούσαμε μαζί και τότε οι φόβοι σαν να μίκραιναν και να μην ήταν δικοί μου. Από όλες μου τις παρα-

ξενιές τής άρεσε, έλεγε, περισσότερο που μικρός παραφυλούσα πότε θα έμενα μόνος στο σπίτι κι έπειτα το έκανα άνω κάτω, ψάχνοντας για το φοβερό μυστικό που τάχα μου έκρυβαν οι γονείς μου. Περίμενα πώς και πώς κάτι βαρετά σαββατόβραδα, που έβγαιναν οι δυο τους για φαγητό και μ' άφηναν μαζί με τη γιαγιά. Άνοιγα την τηλεόραση να την αποκοιμίζει με χορούς και τραγούδια κι έπειτα αναστάτωνα τις ντουλάπες και τα συρτάρια. Έψαχνα να βρω τα χαρτιά που θα έλεγαν πως τάχα με είχαν υιοθετήσει. Ένα βράδυ βρήκα σε ένα κουτί το πιστοποιητικό της γέννησής μου, που έγραφε 1975 και με κεφαλαία «APPEN», και το κοίταζα σοκαρισμένος. Δεν ήξερα τι σημαίνει, έλεγα μήπως είναι αγγλικά και έβαζα με το νου πως θα 'ταν κάποια βαριά αρρώστια, που θα με σκότωνε πριν κλείσω τα δέκα.

Από τους φόβους των δέκα προχώρησα με κάποια καθυστέρηση – είχα ήδη περάσει τα τριάντα – στους φόβους των είκοσι: με τη Λιλίκα έμαθα να μη φοβάμαι το σώμα μου. Εκείνη μου υπέδειξε όλες του τις γωνίες και τις καμπύλες και τα θέλω που κούρνιαζαν μέσα τους σαν τρομαγμένα πουλιά. Στην αρχή ήμουν άπειρος κι αδέξιος κι απότομος κι όλα τ' άλφα τα στερητικά, όμως πέρασα τελικά την ανατομία με λίαν καλώς διά μέσου του δικού της σώματος. Ένα σώμα ιερός ναός μαζί κι εξεταστικό κέντρο που υπέμενε σιωπηλά τον άβγαλτο ανδρισμό μου. Πάνω στα τρία χρόνια, που είχαμε πια χορτάσει ο ένας τον άλλο για τα καλά κι ο γάμος μας έμοιαζε κι εκείνος με φυσική επιλογή, πλασμένη για την αυτοσυντήρησή μου, μπήκα στους πραγματικούς φόβους. Τους μεγάλους. Που ήταν περιλήψη και συνέχεια όλων των προηγούμενων. Τους φόβους των τριάντα. Μα μαζί τους δεν ξεμπερδεψα ποτέ και σκέφτομαι πως πια δεν έχω ελπίδα να απαλλαγώ από δαύτους, γιατί η Λιλίκα πρόλαβε και πέθανε πρώτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Στιβ ΜακΚουίν

Αν από όλες τις στιγμές που περάσαμε μαζί έπρεπε να διαλέξω μονάχα μία, να συνθέσω το κάδρο της με κάθε λεπτομέρεια, να τη φωτογραφίσω για μελλοντική σπουδή πάνω στην αγάπη μας, τότε θα επέλεγα έναν οποιοδήποτε περίπατό μας: έτσι όπως προχωρούσαμε μαζεμένοι ο ένας πλάι στον άλλο, ακόμη κι όταν ο καιρός ήταν ζεστός, έτσι που όλος ο κόσμος έμοιαζε να διαθλάται στα κορμιά μας – περπατούσαμε ένα πρωί στην Πατησίων κι ο δρόμος μπροστά και κάτω από τα πόδια μας έμοιαζε να ξεδιπλώνεται μόνο για εμάς, επειδή κρατούσα το χέρι της κι εκείνη το δικό μου. Μπήκαμε ύστερα στο Μουσείο και νιώθαμε παντοτινοί, πλασμένοι από αρχαίο μάρμαρο.

Μου έδειχνε τους Κούρους, καταδικασμένοι στο αιώνιο μαρτύριο των σπασμένων τους άκρων, κι εγώ την κοιτούσα σιωπηλός να χάνεται σε ονειροπολήσεις. Έγερνα πάνω της και ήξερε τότε πως συμφωνώ, κι ας μην αισθανόμουν ακριβώς όσα μου περιέγραφε. Οι σιωπές μας ήταν μια άνευ όρων παράδοση του ενός στις εμπειρίες του άλλου. Κάθε σιωπή και μια ανακωχή σε

πολέμους που δε χρειάστηκε να ξεσπάσουν ποτέ. Ήμασταν ήσυχο ζευγάρι. Η δική μας επανάσταση ήταν τα σώματα που αγγίζονταν, τα δάχτυλα που ψηλάφισαν το εσωτερικό της παλάμης, τα πρόσωπά μας κόντρα στον άνεμο. Μας έβλεπαν οι γείτονες δίπλα δίπλα, σαν τους γέρους που κρατιούνται αναμεταξύ τους μην και σκοντάψουν, και χαμογέλαγαν.

Ζήσαμε έναν έρωτα περιπατητικό.

«Πώς γίνεται ένα τόσο ψυχρό και άκαμπτο υλικό σαν το μάρμαρο να αποτυπώνει τόσο δυνατά την αίσθηση της κίνησης; Λες και θα κατέβουν να περπατήσουν ανάμεσά μας», μονολογούσε η Λιλίκα πλάι στ' αγάλματα κι ο ενθουσιασμός της δεν είχε τίποτε το ψεύτικο, κανένα φτιασίδι, άσπρος σαν πέτρα.

Έκανα κάτι αστείες, σπασμωδικές κινήσεις μπροστά της, ανοιγόκλεινα τα χέρια σαν μαριονέτα, να της δείξω πως ήμουν ένα άγαλμα που ζωντάνεψε και προσπαθεί να τεντωθεί για πρώτη φορά ύστερα από αιώνες.

«Σταμάτα!» κοκκίνιζε και κοίταζε έντρομη γύρω της. «Μην κάνεις σαν μωρό! Μας βλέπει κόσμος».

«Τώρα ξέρεις όλη την αλήθεια για μένα!» έπαιρνα το απολογητικό μου ύφος. «Συνήθισα τόσες χιλιάδες χρόνια ακούνητος, αμίλητος, αγέλαστος! Μέρα και νύχτα! Μη θυμώνεις που είμαι αντικοινωνικός».

Αν θυμόνε ποτέ για κάτι, ήταν για το καβούκι που τόσο συχνά χωνόμουν μέσα του και δεν έλεγα να ξεμυτίσω στο φως. Πιο πολύ ντρεπόταν που χρειαζόταν κάθε φορά να με δικαιολογεί στους γνωστούς της λέγοντας τυπικά «του Μιχάλη δεν του αρέσουν οι διασκεδάσεις». Ακουγόταν τόσο ξεπερασμένη αυτή η δικαιολογία, που την έκανε να αισθάνεται σαν στριμμένη γεροντοκόρη. Μου δήλωνε συχνά πως μπορεί να είχε πτυχίο ισπανικής φιλολογίας, όμως το μεταπτυχιακό της το έκανε πάνω μου:

με μελέτησε, έλεγε, σαν ξεχωριστή επιστήμη, ακόμη όμως και με αυτή τη γνώση κι όλη τη ρητορεία του ποιος ήμουν κι από πού ερχόμουν, έφταναν στιγμές που δεν μπορούσε ν' αντέξει τις νευρώσεις μου. Έλεγε πως ήμουν μονόχυτος και ακοινώνητος, αλλά είχε έναν τρόπο να πασπαλίζει με ζάχαρη το θυμό της – μια φορά με είπε κομπλεξικό κι έπειτα το μετάνιωσε και μου έφτιαξε τοιζκέικ, κι ας την άφησα να πάει ασυνόδευτη στο γάμο μιας συμμαθήτριάς της.

«Κανείς δε θα έτρεχε σε κοινωνικές εκδηλώσεις αν είχε τέτοια γλυκά στο ψυγείο», την καλόπιασα το βράδυ που γύρισε και μου είχε φανεί κάπως θλιμμένη.

Έφτιαχνε πάντα τα ωραιότερα γλυκά, μα, όποτε μ' άκουγε να την παινεύω στις φίλες της, δαγκωνόταν. Έλεγε πως τέτοιες φαινομενικά αθώες φιλοφρονήσεις δεν ήταν τίποτε άλλο από κοινωνικά κλισέ μιας ανδροκρατούμενης κοινωνίας: το μόνο που είχα να πω μπροστά στους άλλους ήταν πως έφτιαχνε ωραίο τοιζκέικ, ενώ εκείνη μετέφραζε περίπου ένα χρόνο ένα έργο του Μάρκες και σκεφτόταν σοβαρά την προοπτική ενός μεταπτυχιακού.

Τέτοιοι ήταν οι καβγάδες μας. Ασημαντότητες της στιγμής. Εκείνη ήθελε να έχει παρέες και να βγαίνουμε, κι εγώ ζούσα σε χαμηλές ταχύτητες – ακούνητος, αμίλητος, αγέλαστος –, έχτιζα κάστρα και κρυβόμουν μέσα τους, έκανα παρέα στην τηλεόραση, που την είχα πια κάπως σαν τη μεγάλη μου αδελφή που μεγάλωσε κι έμεινε ανύπαντρη. Τότε η Λιλίκα με τιμωρούσε και αποσυντόνιζε επίτηδες τα κανάλια. Τα έβαζε σε τυχαίες θέσεις από το ένα ως το ενενήντα εννέα και μου έδινε μια ευκαιρία να διαλέξω νούμερο. Πατούσα το τηλεκοντρόλ, κι αν πετύχαινα σταθμό, κέρδιζα, αν όχι, με τραβούσε έξω απ' το σπίτι και χανόμασταν στις πλατείες μαζί με τ' άγρια θηρία.

Το βράδυ που σκοτώθηκε, είχα διαλέξει το τριάντα πέντε. Όσα και τα χρόνια της. Έδειχνε τον *Πύργο της Κολάσεως* με τον Στιβ ΜακΚουίν, κι εκείνη μόνο που δεν έπαθε νευρικό κλονισμό, μόλις κατάλαβε πως θα μέναμε πάλι μέσα Παρασκευή βράδυ. Όσο περνάνε τα χρόνια κι απομακρύνομαι από τη μοιραία εκείνη νύχτα, ξεχνάω τους τίτλους. Με ρωτάνε «ποια χρονιά σκοτώθηκε η γυναίκα σου;» και διστάζω. Αρχίζω να κάνω υπολογισμούς. Όμως οι ασήμαντες λεπτομέρειες φέγγουν σαν κοντινοί πλανήτες στο θόλο του μυαλού μου και δεν μπορώ να ξεχάσω ποτέ πως ήταν Παρασκευή. Πως είχα διαλέξει το κανάλι τριάντα πέντε. Πως το πρωί εκείνης της μέρας έβρεχε. Πως με είχε πάρει ο ύπνος προτού καν ο ΜακΚουίν προλάβει να διατάξει την εκκένωση του φλεγόμενου ουρανοξύστη. Στο αχανές και μαύρο σύμπαν των άχρηστων πληροφοριών που κουβαλάω πάντα μέσα μου από εκείνη τη μέρα, τα λόγια της είναι δορυφόροι βαλμένοι σε αιώνια τροχιά. Εκπέμπουν τη φωνή της από εκείνο τον τελευταίο μας καθγά, δυνατή και ξάστερη ως και σήμερα.

Ήταν έτοιμη να βάλει τα κλάματα και απορούσε πώς ήταν δυνατόν να προτιμώ να δω αυτό το σκουπίδι για χιλιοστή φορά αντί να βγω μαζί της. Έριχνα κι εγώ με τέχνη τα βέλη μου, προσπαθώντας να οδηγήσω την κουβέντα αλλού. Της έλεγα πως στη ζωή δεν υπάρχει μόνο ο Λόρκα και ο Θερβάντες, και το μόνο που κατάφερα ήταν να την εκνευρίζω περισσότερο. Τι όμορφη που ήταν όμως σα θύμωνε! Δεκάρα δεν έδινε, έλεγε, που δεν ήμουν διανοούμενος, αλλά αυτό που φαντασιωνόμουν, ότι είμαι παλικαράς σαν τον ΜακΚουίν ή τον Νιούμαν, αυτό πια ήταν για γέλια. Κι έδωχε τα μαλλιά απ' το κούτελο σαν να ετοιμαζόταν για αναμνηστική φωτογραφία.

«Θα γυρίσω καμιά μέρα απέξω και θα σε βρω με τα πόδια πάνω στο τραπεζάκι, να βλέπεις ποδόσφαιρο και να πίνεις μπί-

ρες μόνο και μόνο για να τιμήσεις το στερεότυπο!» Αυτά ακριβώς ήταν τα τελευταία της λόγια, προτού βγει έξαλλη από την πόρτα. Η ποδοπάτηση του ανδρισμού μου ήταν πάντα το τελευταίο της όπλο και είχα προλάβει, αλήθεια, μέσα σε λίγα μόνο χρόνια, να γεμίσω την αποθήκη της με αρκετά πυρομαχικά κατάλληλα για την περίπτωση: κρίσεις αγοραφοβίας, παιδιάστικα άγχη, αποτυχημένες στύσεις, κινούμενα σχέδια το πρωί στην τηλεόραση με γάλα και κορνφλέικς. Η Λιλίκα μ' είχε ερωτευτεί ακριβώς επειδή δεν ήμουν ο άντρας των περιοδικών – τάχα με το λόγο-σπαθί και τα χέρια στις τσέπες –, μα δεν έχανε ποτέ της ευκαιρία να με πληγώνει για τον ίδιο ακριβώς λόγο. Με είχε σπουδάσει και το 'ξερε καλά πως, πέρα από τις παραξενιές μου, την εμμονή μου με τους λύκους και την ασθενική μου όψη, το ευχόμουν κι εγώ στα κρυφά να μπορούσα να είμαι ένας ΜακΚούν που σώνει τον κόσμο από πυρκαγιές.

Πώς τα κατάφερνε πάντα κι ένιωθα ότι έπρεπε να ζητάω συγγνώμη! Κι αλήθεια, εκείνο το βράδυ σκεφτόμουν να πεταχτώ, προτού γυρίσει, και να της πάρω μια κατακόκκινη τουλίπα, να τη βρει έτσι όπως θα έμπαινε, ξάπλα στο τραπεζάκι του χολ, δίπλα από τα κλειδιά μου. Κάποιο απόγευμα στου Φιλοπάππου, προτού παντρευτούμε, μου είχε πει πως μικρή μάζευε λουλούδια κι έφτιαχνε φυτολόγιο. Όταν το συμπλήρωσε, έκλεισε τα μάτια και το ξεφύλλισε στην τύχη. Ήταν, λέει, κοριτσιίστικο παιχνίδι και σ' όποιο λουλούδι θα έπεφτε πάνω το δάχτυλό της θα γινόταν αυτόματα το αγαπημένο της. Θα το κρατούσε κρυφό, όσα χρόνια χρειάζονταν, για να το μαρτυρήσει μονάχα στον μεγάλο της έρωτα. Με παίδευε έτσι και δε μου το μαρτυρούσε για μήνες, κι όταν έφτασε εκείνη η στιγμή που οι ερωτευμένοι λένε πρώτη φορά «σ' αγαπώ» και τρέμει το φυλλοκάρδι, εκείνη με είχε κοιτάξει στα μάτια και αντί για «σ' αγαπώ» είχε πει «τουλίπα».

Με πήρε ο ύπνος εκείνο το βράδυ και ούτε τουλίπες της αγόρασα ούτε την είδα ποτέ ξανά. Στο μικρό τραπεζάκι του χολ, που αφήναμε τα κλειδιά μας όταν μπαίναμε σπίτι, δε θα 'βλεπα ποτέ ξανά τα δικά της. Είχε ένα αστείο μπρελόκ, πάνω στον κρίκο κρεμόταν ένα μικρό μαϊμουδάκι – το 'χαμε αγοράσει μαζί κάποιο Σαββατοκύριακο στο Αγκίστρι. Κάθε που γύρναγα σπίτι, έβλεπα το μαϊμουδάκι, τότε γυρισμένο μπρούμυτα και τότε ανάσκελα πάνω στο τραπεζάκι, κι ήξερα πως δε θα γεράσω μόνος μου. Κι από τη μια στιγμή στην άλλη βρέθηκα σ' ένα διαμέρισμα όπου όλα ήταν όπως ακριβώς τα είχε αφήσει εκείνη, λες για να μου θυμίζουν την απουσία της. Ακόμη και τα κανάλια της τηλεόρασης ήταν αποσυντονισμένα από το δικό της το χέρι.

Ο οδηγός που παρέσυρε στην Πατησίων το ποδήλατο της Λιλίκας ήταν μόλις είκοσι πέντε χρονών. Δεν είχε πει. Δεν έτρεχε. Δε με βόλευε το προφίλ του. Προτιμούσα έναν στυγνό δολοφόνο. Το ποδήλατο πετάχτηκε τελευταία στιγμή μπροστά του, δεν πρόλαβε να φρενάρι. Δε ζήτησα ποτέ να μάθω τ' όνομά του – κάποτε το είδα γραμμένο στα χαρτιά της ασφαλιστικής εταιρίας, μα τα μάτια μου πέρασαν από πάνω χωρίς να διαβάσουν. Δε συμβιβάστηκα ποτέ με αποδόσεις ευθυνών κι εξιλαστήρια θύματα. Δεχόμουν πάντα ως μόνη αλήθεια το τυχαίο, τη σύμπτωση, το φύσημα του ανέμου και τις αλλαγές του καιρού. Αυτή η βαθιά ριζωμένη πεποίθηση με κράτησε μακριά από εκείνη την αλυσίδα που κρεμάνε οι άνθρωποι στο λαιμό τους – κάθε κρίκος και μια άρνηση της πραγματικότητας, κάθε κρίκος της ένα «τι θα γινόταν αν...», ολοένα να σφίγγεται γύρω από το λαιμό.

Αν είχα πατήσει το κανάλι σαράντα οκτώ. Αν εκείνη την ώρα έπαιζε κάποια ταινία του Αλμοδόβαρ και στηνόταν η Λιλίκα απέναντι από το γυαλί να επισημαίνει ένα προς ένα τα λάθη στους υπότιτλους. Αν δεν είχε βρέξει και δε γλιστρούσε ο δρό-

μος. Αν δεν της έπαιρνα ποτέ το ποδήλατο που ήθελε για δώρο στη δεύτερη επέτειό μας. Αν η Πατησίων ήταν πεζόδρομος. Αν... αν... αν... Μια ατελείωτη αλυσίδα από «αν» που μοιραία οδηγούσαν – κρίκο προς κρίκο – στο ένα και μοναδικό «αν», μήτρα όλων των άλλων: αν δεν είχαμε γνωριστεί ποτέ. Κι έτσι, από τη μια στιγμή στην άλλη, ματαιώνεται όλη σου η ζωή και εκείνο το πιστοποιητικό που έγραφε «1975, APPEN» είναι σαν να μην εκδόθηκε ποτέ.

Στην κηδεία της Λιλίκας ήμασταν μαζεμένοι τριάντα λύκοι όλοι κι όλοι, ντυμένοι όμως αρνιά. Από τη δική μου πλευρά είχαν έρθει δυο συνάδελφοι από το γραφείο, κάτι σαν αντιπρόσωποι πένθους (του ενός δε θυμόμουν ούτε το όνομα), η κυρα-Βούλα, φιλενάδα και γειτόνισσα της μάνας μου από το πατρικό μου στο Σταθμό Λαρίσης (δεν είχα την παραμικρή ιδέα πώς ξεφύτρωσε μπροστά μου μαυροφορεμένη σαν να είχε χάσει την κόρη της), και φυσικά ο Άλκης, ο κουμπάρος μας, που στην πραγματικότητα ήταν ο καλύτερος φίλος της Λιλίκας. Τη βοηθούσε στις μεταφράσεις όταν την έπνιγαν οι προθεσμίες, όμως τον μετρούσα για δικό μου, γιατί ερχόταν σπίτι μας συνέχεια, είχαμε φάει και είχαμε πειε παρέα. Οι υπόλοιποι ήταν αποκλειστικά της γυναίκας μου. Κάποιες συμφοιτήτριες που θυμόμουν κι εγώ από το γάμο μας, κάποιες που τις είχα ακούσει μόνο από το τηλέφωνο, όταν έπαιρναν σπίτι και τη ζητούσαν, παλιοί γνώριμοι, κι ένα σωρό άλλα πρόσωπα-σκιές που δεν αναγνώριζα – κομπάρσοι σε κάποιο μακάβριο καρναβάλι που ξορκίζει τις ψυχές των νεκρών.

Απ' όλους αυτούς πιο ανήμπορη και τσακισμένη η θεία της Λιλίκας, η Μαριάνθη: ογδόντα χρόνων, καθηλωμένη στο αναπηρικό καροτσάκι της, πάσχιζε ν' ανασηκωθεί στους αγκώνες για

να δει το πρόσωπο της ανιψιάς της, σαν να μην ήταν σίγουρη πως είχε έρθει στη σωστή κηδεία. Πίσω της στεκόταν όρθια η συνοδός από τον οίκο ευγηρίας, μια Ρωσίδα μεγαλοκοπέλα ίσαμε δυο μέτρα, κοντοκουρεμένη. Κρατούσε ένα μαντίλι στο χέρι και σκούπιζε κάθε τόσο το στόμα και τα μάτια της γριάς. Η Μαριάνθη είχε μεγαλώσει τη Λιλίκα σαν παιδί της, όταν ο πατέρας της το έσκασε στη Γερμανία και δεν ξανάδωσε ίχνη ζωής. Η μάνα της πήγε από το μαράζι ένα χρόνο αργότερα, αφήνοντας τη Λιλίκα ορφανή στα εννέα της χρόνια. Πόσο την καταλάβαινα τη Λιλίκα μου, που μεγάλωσε με τη θεία της, δε λεγόταν, εγώ που το 'χα μαράζι πως τάχα με είχαν υιοθετημένο, και ζούσα με δυο γονείς γερασμένους. Γι' αυτό την αγκάλιαζα και την παρηγορούσα, έστω και με τριάντα χρόνια καθυστέρηση, κι εκείνη το ένιωθε και μου 'λεγε «καταλαβαινόμαστε γιατί μας μεγάλωσαν και τους δυο μεγάλοι άνθρωποι, στο ξόδεμα της ζωής τους».

Και να που τώρα η θεία Μαριάνθη ζούσε ακόμη, οι κόρες των ματιών της ήταν κάτασπρες, σαν να 'ταν τυφλή, κι έκλαιγε με όση δύναμη βαστούσε μέσα του το γέρικο σώμα της. Όπως χτυπιόταν πάνω στο καρτσάκι, έλεγε «τώρα θα αποκάμει» και τότε η Ρωσίδα έφερνε το μαντίλι μπροστά στο στόμα της γριάς, λες και της πισωγύριζε την ψυχή.

Από τα δικά μου τα μάτια δεν κύλησε ούτε σταγόνα. Όχι πως δεν ήθελα να δει η αγέλη ότι πονάω, μα ήμουν λίγο σαν θεατής. Κοίταζα τον παπά απ' την κορφή μέχρι τα νύχια – τώρα πια σίγουρα μου χρωστούσε. Έλεγα: Πώς έγινε κι έπεσα εγώ στις κακοτοπιές της ζωής – κι έριχνα κλεφτές ματιές στο κρύο σώμα της Λιλίκας. Ήμουν ανίκανος να κλάψω – όχι ακόμη και όχι εκεί –, κι αυτή τη θεματική ενότητα την είχε περάσει με άριστα η Λιλίκα στο μεταπτυχιακό της με γενικό τίτλο «Ο άντρας μου και οι φοβίες του» και μου έλεγε πως τη λένε «συναισθημα-

τική νοημοσύνη» και πως η δική μου ήταν πολύ χαμηλή – βρισκόταν εκεί κάτω, σαν τους βαρυποινίτες, τους βιαστές και τους δολοφόνους. Χαμήλωνε την κρύα της παλάμη μέχρι τα γόνατα αλλά γελούσε όταν το έλεγε αυτό, σαν να μην το πίστευε στ' αλήθεια ή σαν να το προτιμούσε κιόλας.

Δεν έκλαιγα γιατί είχα από μικρός πείσει τον εαυτό μου να ελπίζει στο χειρότερο: στην ανίατη ασθένεια APPEN που θα κατέτρωγε την παιδική μου σάρκα. Σε κάποιο τυχαίο αυτοκίνητο που το φανταζόμουν να χτυπάει τη μάνα μου, καθώς θα ερχόταν να με πάρει απ' το σχολείο. Αντίκριζα κάθε αποτρόπαιο παιδικό επιάλλη σαν μια πρόβλεψη για το μέλλον. Έλπιζα στην ίδια την Αποκάλυψη. Όχι του Ιωάννη και της μητέρας μου. Σ' εκείνη την άλλη που έδειχνε σε κάτι βραδινές ταινίες η τηλεόραση, γεμάτες εκρήξεις, ωστικά κύματα και μεταλλαγμένους. Δε θα ξεχάσω ποτέ τη μέρα που μας μίλησε η δασκάλα στο δημοτικό για το ατύχημα στο Τσερνόμπιλ και μας φοβέριζε να πλένουμε καλά τα χέρια μας και να μην τρώμε τη φλούδα από τα φρούτα. Αισθανόμουν δικαιωμένος και πιο έξυπνος απ' όλους γιατί εγώ τα είχα προβλέψει όλα αυτά προ πολλού. Είχα κλείσει προαιώνιο ραντεβού με τη θλίψη και την περίμενα στη γωνία. Θα με έβρισκε έτοιμο, με νύχια και δόντια ακονισμένα, θα της ορμούσα και θα βγαίνα νικητής.

Μπροστά στο αδειανό σώμα της Λιλίκας η νίκη μου δε φάνταζε πια και τόσο σπουδαία. Σίγουρα είχα γλιτώσει κάποια ανώφελα δάκρυα. Η μύτη μου δεν έτρεχε. Οι άκρες από τα μανίκια μου ήταν ακόμη λευκές και το ένστικτο της αυτοσυντήρησης μ' έκανε λύκο μονάχο. Αυτό σήμαινε πως το σώμα μου και το μυαλό μου στέκονταν μουνδιασμένα και παρατηρούσαν, μα εγώ ο ίδιος βρισκόμουν αλλού. Σκαρφαλωμένος στην άκρη ενός βράχου αλυχτούσα κάτω από ένα κόκκινο φεγγάρι και ούτε

που μ' ένοιαζε που θα 'λεγαν πως δεν έκλαψα τη γυναίκα μου, νέα κοπέλα σαν τα κρύα τα νερά. Όποτε έσκυβα από πάνω της, μύριζα τα λουλούδια – την κάλυπταν μέχρι το λαιμό γιατί το σώμα από κάτω είχε τσαλακωθεί κι έπρεπε να μένει αθέατο – κι έλεγα: Δε θα ξαναμυρίσω λουλούδι, όπου τα βρίσκω θα τα τσαλαπατώ. Ήθελα να χώσω τα χέρια μου μέσα αλλά είχαν πει από το γραφείο τελετών να μην την αγγίζουμε, μην πάει στα χέρια μας φάρμακο.

Έστρεφα το βλέμμα αλλού να μην κοιτάζω προς τη μεριά της θείας Μαριάνθης, γιατί τότε σφιγγόταν το στομάχι μου και νόμιζα θα σωριαστώ μπροστά στα παράλυτα πόδια της γριάς γυναίκας, που έκλαιγε σαν μικρό παιδί. Άκουγα τ' αναφιλητά της και βίωνα μονομιάς τον μεγάλο φόβο, όπως μου τον είχε ορίσει κάποτε η Λιλίκα: ήταν η γυναίκα μου αυτή που είχε ξεμείνει πια από λέξεις και είχε τελειώσει ο ρόλος της. Το κοινό από κάτω έμενε ασάλευτο, ούτε ένα χειροκρότημα. Και όταν τελείωσε κι ο καφές της παρηγοριάς στο μαγαζί απέναντι από το νεκροταφείο, συνωστιζόμασταν στην έξοδο και τα γκαρσόνια μάς κοιτούσαν με μισό μάτι, σαν να βλαστημούσαν κρυφά την ώρα και τη στιγμή που συνεταιρίστηκαν με το χάρο.

Το θλιβερό σκηνικό του μικρού καφενείου απέναντι από το κοιμητήριο συμπλήρωναν κάτι ξύλινα τραπεζάκια με πολυκαιρισμένους μουσαμάδες, γεμάτα καιψίματα από τσιγάρα. Στη βιτρίνα ενός παλιού ψυγείου ήταν αραδιασμένα στη σειρά μπουκάλια από πορτοκαλάδες. Παραδίπλα ένα πιάτο σκεπασμένο με μια λαδωμένη χαρτοπετσέτα. Από την άκρη της εξείχε η ουρά ενός μισοφαγωμένου ψαριού. Στην άλλη γωνία ήταν βιδωμένη στον τοίχο μια τηλεόραση καλυμμένη από σκόνη. Ο καφές της παρηγοριάς είχε κιόλας τελειώσει κι ο κόσμος έβγαινε έξω με τα κε-

φάγια κατεβασμένα, όταν συνειδητοποίησα πως όλη αυτή την ώρα η τηλεόραση ήταν ανοιχτή με χαμηλωμένη την ένταση. Το μυαλό μου θόλωσε. Πλησίασα ένα γκαρσόνι κι απαίτησα να την κλείσει. Ο νεαρός δεν απάντησε, μα μου φάνηκε πως με κοιτούσε υποτιμητικά. Πέρασε την παλάμη πάνω από το κεφάλι του και πατίκωσε τα μαλλιά του, που γυάλιζαν απ' το τζελ. Εξαγριώθηκα. Είχε το ένα χέρι στην τσέπη του παντελονιού και κουδούνιζε τα κέρματα. Ο μεταλλικός ήχος τους ταξίδευε βαθιά μέσα στο σώμα μου και ένιωθα τις τρίχες μου να στέκονται προσοχή.

Ούτε που κατάλαβα πώς έχασα τον έλεγχο: άρπαξα ένα φλιτζάνι που βρήκα μπροστά μου κι έτσι απλά του το έφερα στο κεφάλι. Γρύλιζα σαν ζώο. Κάποιος έτρεξε να με κρατήσει. Αναποδογύριζα τις ψάθινες καρέκλες. Μια γυναίκα ούρλιαξε. Η θεία Μαριάνθη κοιτούσε στο κενό και η Ρωσίδα έμοιαζε ξαφνικά να διασκεδάζει με την άχαρη αγγαρεία της. Μάταια προσπαθούσε ο Άλκης να με ηρεμήσει. Θυμάμαι τα κατακόκκινα μάτια του και τις φουσκωμένες φλέβες στο κούτελο. Πόσο διαφορετικός έμοιαζε ο καλύτερος φίλος της Λιλίκας τώρα που εκείνη είχε πια χαθεί. Πόσο πολύ έμοιαζε με όλους τους άλλους, με όλα τα γκαρσόνια της οικουμένης με τις τσέπες γεμάτες κέρματα που κουδουνίζουν. Δεν αναγνώριζα πια κανέναν. Είχα κατέβει από εκείνο το βράχο με το κόκκινο φεγγάρι κι έδειχνα τώρα στον κόσμο τα κοφτερά μου δόντια. Έριχνα γροθιές και κλοτσιές στον αέρα παλεύοντας με κάποιον αόρατο στρατό. Αβάσταχτες σκοτεινές σκέψεις στη σειρά, μαύρα τρένα που εκτροχιάζονταν, συγκρούονταν μεταξύ τους και μέσα από τις εκκωφαντικές εκρήξεις ίσα που ξεχώριζα τη φωνή της Λιλίκας, ψιλή και ειρωνική, σαν να διόρθωνε τα λάθη σε υπότιτλους ταινίας του Αλμοδόβαρ:

«Με τέτοια νταηλίκια θέλεις να περνιέσαι για Στιβ ΜακΚούν;»

Υποχώρησα μόνος μου στη γωνία κάτω από την τηλεόραση κι έμεινα εκεί με το κορμί διπλωμένο. Δυο νεαροί συγκρατούσαν το γκαρσόνι, που χτυπιόταν και επαναλάμβανε συνέχεια «ποιος νομίζεις πως είσαι; ποιος νομίζεις πως είσαι;». Πρέπει να φαινόμουν εξουθενωμένος, γιατί, όταν κατάφερε κι ελευθερώθηκε από τα χέρια τους, δε με πλησίασε καθόλου, λες κι όλη του η οργή εξανεμίστηκε στην παλάμη του: τη σήκωσε και πατίκωσε ξανά τα μαλλιά του. Έμεινα εκεί στη γωνία κι έτρεμα ολόκληρος. Αναρωτιόμουν γιατί δεν μπορούσα να κλάψω. Με κάθε εκατοστό του σώματός μου, με κάθε πόρο του δέρματος επαναστατούσα, ήθελα να πάω κόντρα στο θάνατο, παρακαλούσα με κάθε δυνατό τρόπο τη Λιλίκα να γυρίσει πίσω:

Θέλω να γυρίσεις πίσω. *Θέλω να γυρίσεις πίσω.* Θέλω να γυρίσεις πίσω.

Δεν πήρα καμία απάντηση. Η ταινία της ζωής μου έμελλε να ξεδιπλωθεί μπροστά στα μάτια μου χωρίς τον σημαντικότερο πρωταγωνιστή της.

Χωρίς τη Λιλίκα.

Χωρίς υπότιτλους.